

گفت و گو با دکتر علی فرازمنند
زیست‌شناس و عضو شاخهٔ واژه‌گزینی فرهنگستان
زبان و ادب فارسی

همه آن را به کار خواهند بست

به من وقتی برابر نهادهٔ خوبی برای یک واژهٔ علمی می‌بینم که برایم مفهومی‌تر و زیباتر جلوه می‌کند، مایلیم به دو دلیل از آن استفاده کنیم.

نخست، نداشتن یا به کار نگرفتن واژه‌های فارسی مناسب دو اشکال عمده دارد که بدون در نظر داشتن آن‌ها چنین بحث‌هایی فقط به درد طرفین این اختلاف نظرها می‌خورد. نخست، متأسفانه مخالفان واژه‌سازی فارسی توجه ندارند که بخشی از آشفتگی موجود در متون علمی فارسی از نداشتن واژه‌های مناسب فارسی و یا به کار نگرفتن آنچه موجود و قابل دفاع است، منشأ می‌گیرد. هر که در ترجمه دست ماهرانه دارد، یا در تألیف متون علمی تلاش می‌کند (که اغلب باید از متون خارجی برای این تألیفات بهره بگیرد) از مشکل ساختن جمله‌ها و یا ترکیب‌های کلمه‌های خارجی برای ایفای مقصود آگاه است. عاریه‌گرفتن واژه‌های بیگانه در متون علمی، سلاست و شیوایی را از متن می‌گیرد و چنین متن‌هایی فقط برای کاربران همان رشته مفهوم هستند؛ اما برای خوانندهٔ کمی دور از مباحث، اغلب بسیار نامفهوم‌اند و چیزی عاید خواننده نمی‌کنند. بسیاری از متون علمی فارسی مانند سمی هستند که فقط به مزاج بیماران نیازمند خوش می‌آیند (مانند عادت به خوردن غذای بد)، ولی برای خواننده‌ای که بلاواسطه می‌خواهد از این متون بهره‌مند شود، نه تنها خوشایند نیست؛ بلکه خواندن آن‌ها بسیار وقت‌گیر است.

دوم، زبان علم علاوه بر مخاطبان بلافصل رشته‌های علمی،

به نظر شما دربارهٔ افرادی که فکر می‌کنند به کارگیری برابرهای فارسی واژه‌های علمی در کتاب‌های درسی، سبب می‌شود تا نسل جوان در استفاده از منابع دست اول و مشارکت در مجامع علمی با مشکل روبه‌رو شود، چیست؟

به نظر من این‌گونه انتقادات از سوی افرادی مطرح می‌شود که از زبان فارسی و توانایی‌های آن بی‌خبرند. منظور آن‌هایی است که در بست به استفاده از واژه‌های بیگانه دل داده‌اند. مروری بر واژه‌های بسیاری که از گذشته وارد زبان علم شده و به راحتی و رغبت کامل از سوی مردم استفاده می‌شوند و نیز واژه‌هایی که جدید ساخته می‌شوند (و قابلیت خوبی برای استفاده دارند)، نشان می‌دهد که زبان فارسی علاوه بر آنکه توانایی کافی برای پیشنهاد برابر نهاده‌های مناسب دارد، امکان جا افتادن این واژه‌ها، در جاهایی که مناسب انتخاب شده‌اند، نیز به خوبی وجود دارد. متأسفانه تسلط زبان انگلیسی در دنیا و اینکه بیشتر منابع علمی به همین زبان نوشته و ارائه می‌شوند، بهانه‌ای است برای این دسته افراد تا در مقابل به کارگیری واژه‌های فارسی برابر، مقاومت کنند.

شما که هم در سطح عالی تحصیلات زیست‌شناسی دارید، هم بخشی از این تجربه را در خارج از کشور کسب کرده‌اید و به علاوه تجربه‌ای هم در ترجمه و تألیف متون علمی فارسی دارید، وقتی برابر نهادهٔ مناسبی می‌بینید، چه واکنشی ابراز می‌دارید؟

